

Često postavljana pitanja

30. ožujka 2020.

Zdravlje majki, novorođenčadi i adolescenata tijekom pandemije virusa COVID-19 u svjetlu na dokazima utemeljenih stajališta koje je izdao tim UNICEF-ovog Središnjeg ureda u New Yorku 30. ožujka 2020. godine

Kakvo je trenutno globalno stajalište i koje su smjernice UNICEF-a u vezi sa zdravljem majki i novorođenčadi tijekom pandemije virusa CoVid-19?

UNICEF slijedi tehničke smjernice Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) kao vodeće agencije za zdravstvo UN-a. Preporuke SZO se temelje na najnovijim dokazima i usklađene su sa zaključcima iz najnovijih dostupnih članaka u recenziranim časopisima. Jedan od najboljih trenutno dostupnih izvora su pitanja i odgovori u vezi sa CoVid-19, trudnoćom, porođajem i dojenjem, koje je 18. ožujka 2019. godine izdala SZO, dostupnim na:

<https://www.who.int/news-room/q-a-detail/q-a-on-covid-19-pregnancy-childbirth-andbreastfeeding>

Sažetak - Preporuka SZO (od 18. ožujka 2020.): Trenutno postoje rijetki podaci o kliničkoj prezentaciji bolesti uzrokovane virusom CoVid -19 u određenim populacijama poput trudnica i novorođenčadi. Trenutno nije poznata razlika između kliničkih manifestacija izazvanih virusom CoVid -19 u trudnica i žena koje nisu trudnice ili odraslih osoba reproduktivne dobi. Nema dokaza da se simptomi bolesti uzrokovane virusom COVID-19 razlikuju kod trudnica u usporedbi s općom populacijom, te da su trudnice izložene većem riziku od teške bolesti. Trenutno nema dokaza da su trudnice izložene većem riziku od teške bolesti u usporedbi s drugim ljudima iz opće populacije. Bez obzira na to, trudnice trebaju poduzeti iste mjere opreza kako bi izbjegle infekciju virusom CoVid -19 kao i druge osobe. Ostaje nejasno prolazi li virus CoVid -19 kroz posteljicu tijekom trudnoće ili porođaja. Zabilježeno je relativno malo slučajeva dojenčadi u koje je potvrđena infekcija virusom CoVid -19 koja su imala blagu bolest. Nije jasno postoji li vertikalni prijenos virusa, međutim, nekoliko slučajeva sumnje na vertikalni prijenos je objavljeno. Do sada virus nije pronađen u uzorcima plodove vode ili majčinog mlijeka. Porođaj carskim rezom je potreban samo ako je to medicinski opravdano, a sama infekcija virusom CoVid-19 ne znači da je potreban carski rez. Način rođenja trebao bi biti individualiziran i temeljiti se na zahtjevima i prioritetima žena kao i porodničkim indikacijama.

Žene koje su pozitivne na virus CoVid -19 mogu doći ako to žele. Međutim, trebali bi provoditi higijenske mjere zaštite dišnih puteva tijekom hranjenja, noseći masku ako je dostupna, oprati ruke prije i nakon dodirivanja novorođenčeta, te redovito čistiti i dezinficirati površine koje su dotakle. Nakon porođaja, majke bi trebale biti u bliskom kontaktu sa svojim novorođenčetom, što uključuje i kontakt koža na kožu i boravak u zajedničkoj sobi sa svojim novorođenčetom. Nema potrebe za odvajanjem majke i novorođenčeta. Ako je zdravstveno stanje majke toliko loše zbog infekcije virusom

CoViD-19 ili drugih razloga, trebalo bi ih podržati kako bi svoje novorođeno dijete mogle snabdijevati na siguran način sa svojim mlijekom ako je ikako moguće.

Gdje se mogu naći kliničke smjernice za liječenje trudnica i novorođenčadi koje imaju virus CoViD-19?

Što se kliničkog postupanja tiče, UNICEF se pridržava smjernica SZO o „Kliničkom postupanju tijekom teške akutne respiratorne infekcije (SARI) kada se sumnja na bolest virusom CoViD -19“, što uključuje postupke s trudnicama, tijekom porođaja i njegom novorođenčadi dostupne na:

[https://www.who.int/publications-detail/clinical-management-of-severe-acute-respiratoryinfection-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected](https://www.who.int/publications-detail/clinical-management-of-severe-acute-respiratoryinfection-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected)

Jesu li adolescentne majke i njihova novorođenčad izloženi povećanom riziku?

Ne, adolescentne trudnice i njihova novorođenčad nisu posebno rizični. Općenito, u mladih je klinička slika bolesti uzrokovane virusom CoViD-19 mnogo blaža. Istovremeno oni su glavni prenositelji virusa CoViD-19.

Kako angažiranje mladih može pomoći pri ublažavanju rizičnog ponašanja u određenoj populaciji?

Mladi ljudi mogu značajno pripomoći pri zaustavljanju pandemije virusa CoViD -19. Naš svijet je danas dom 1,8 milijardi mladih u dobi od 10-24 godine. Ako mladi djeluju zajedno, male akcije će imati veliki utjecaj npr. pranje ruku, prakticiranje pravilne higijene ([Smjernice SZO](#)), informiranje putem pouzdanih izvora, borba protiv dezinformacija ([informacije o mitovima SZO i UNICEF COVID-19 info](#)) i prakticiranje socijalne / fizičke udaljenosti. Fizičko distanciranje je čin namjernog povećanja fizičkog prostora među ljudima kako bi se izbjeglo širenje bolesti. Otkazivanje događaja i okupljanja mladih, zatvaranje prostora poput škola, kazališta, restorana, pa čak i zamolba ljudi da ostanu kod kuće, ključni su postupci za društveno / fizičko distanciranje, neophodni za zaustavljanje širenja virusa CoViD-19. Također, adolescentima i obiteljima s dojenčadi savjetuje se da ne posjećuju rizične skupine stanovništva (npr. starije osobe). Treba poduzeti mjere kako bi se organizirao život u odvojenosti uz ograničavanje kontakata uvijek kada adolescenti ili dojenčad dijele svoje kućanstvo sa starijim osobama.

Koji su načini proaktivne zaštite mentalnog zdravlja trudnica i mladih tijekom pandemije COVID19?

- Prestanite razmišljati kako se osjećate
- Svakodnevno radite nešto aktivno
- Povežite se s obitelji i prijateljima održavajući fizičku distancu
- Održavajte svakodnevnu rutinu što je više moguće
- Osigurajte vrijeme za ono u čemu ćete uživati
- Nađite načine za vježbanje zahvalnosti

Više pojedinosti o svakoj od ovih preporuka i načinima za njihovo usvajanje potražite na [Social/Physical Distancing During the COVID19 Pandemic](#).

Kakvi su epidemiološki trendovi bolesti virusom COVID 19 u dobnoj skupini od 10 do 19 godina?

Većina zemalja nije dostavila podatke o bolesti uzrokovanoj virusom CoViD-19 raščlanjene za dobnu skupinu od 10 do 19 godina. Općenito, stopa smrtnosti slučajeva ove dobne skupine vrlo je mala (manje od 0,5% u Španjolskoj, Italiji, Južnoj Koreji, Kini, SAD-u). Popratne bolesti (komorbiditet) koje prevladavaju u starijim dobnim skupinama povećavaju njihovu ranjivost, ali izostanak zdravstvenih problema ne znači nepostojanje rizika za obolijevanje u dobi od 10-19 godina. Dobna skupina od 10-19 godina može biti otpornija od dobne skupine od 0-9 godina (podaci iz Španjolske koji navode

podatke koji su raščlanjeni posebno za skupinu od 10-19 godina), ali rizik od ozbiljnih komplikacija ili smrti ipak postoji. Postoji viša stopa hospitalizacije među mladima od 10-19 godina s povećanim rizikom prijema na jedinicu intenzivnog liječenja. Stope smrtnosti oboljelih rastu s godinama. Za više informacija pogledajte na [Epidemiological Trends in Adolescents and Young Adults](#).

Postoje li smjernice za cijepljenje majki i adolescenata (Maternal and Neonatal Tetanus Elimination i HPV) tijekom pandemije CoViD-19?

Da, UNICEF slijedi zajedničke smjernice SZO-UNICEF u dokumentu „Vodeća načela za cijepljenje tijekom pandemije virusa COVID19“¹, koje će se povremeno pregledavati i ažurirati, a dostupan je na: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331590/WHO-2019-nCoV-immunization_services2020.1-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Koje su opće programske smjernice Odjela za zdravstvo UNICEF-a u vezi s CoViD-19?

Dana 20. ožujka 2020., UNICEF-ov zdravstveni odjel Središnjeg ureda u New Yorku izdao je smjernicu o „Izravnoj i neizravnoj potpori pandemiji CoViD-19“¹. Ovaj dokument ocrtava tri područja koja su u središtu interesa u kojima UNICEF može surađivati s partnerima i zemljama na provedbi njihovih kratkoročnih i srednjoročnih odgovora (tijekom tjedana do mjeseci) na način koji je važan za nacionalne prioritete i lokalni kontekst.

Područja u središtu interesa uključuju:

1. Hitne specifične mjere spremnosti i odgovora na pandemiju virusa CoViD-19 koje utječu na smanjenje mogućnosti pružanja redovitih zdravstvenih usluga („hladni pogon“),
2. Poboljšanje sposobnosti zdravstvenog sustava i zajednice da se pripreme i odgovore na pandemiju virusa CoViD-19 i s njim povezana stanja poput upale pluća i buduće epidemije i hitna stanja,
3. Osiguravanje da su odgovarajuće zdravstvene informacije dostupne svim komunikacijskim kanalima zajednice koji se koriste za proširivanje i opću dostupnost tih informacija.

Kako zdravstveni djelatnici (npr. primalje) mogu dobiti bolju potporu u slučaju da se razvijaju sekundarni učinci infekcije uzrokovane virusom CoViD-19?

Zdravstveni djelatnici nalaze se na prvoj liniji odgovora na epidemiju virusa CoViD-19 te su izloženi rizicima razvoja infekcije. Opasnosti uključuju izloženost uzročniku, dugo radno vrijeme, psihološku napetost, umor, profesionalno izgaranje, stigmatu te fizičko i psihičko nasilje. Povećanje ljudskih resursa za zdravstvo, zdravstvenu zaštitu i broja zdravstvenih djelatnika u zajednici su najučinkovitiji i najisplativiji načini osnaživanja zdravstvenog sustava i pružanje zdravstva za sve. Treba uložiti napore za pružanje kvalitetnih usluga skrbi u odgovarajućem broju zdravstvenih ustanova koje su npr. čiste i sigurne s čistom tekućom vodom, dostupnošću sapuna i struje, opremljene opremom, lijekovima i alatima za oživljavanje. Zdravstvene djelatnike treba podržati i slušati njihove zahtjeve o tome što im je potrebno da bi bili „Sigurne ruke“ u zajednicama u kojima služe.

Dobrobit i emocionalna otpornost zdravstvenim djelatnicima jednako su važni ključni dijelovi održavanja osnovnih zdravstvenih usluga tijekom epidemije virusa COVID-19 (coronavirus). Stoga će biti presudno predvidjeti stresove povezane s njihovim radom i uspostaviti sustave potpore zdravstvenim djelatnicima. Nadzor i procjena (mentalnog) zdravlja i dobrobiti zdravstvenog osoblja bit će važni, zajedno s naporima da se osigura njihova uspješna reintegracija s kolegama s kojima rade, ukoliko se i sami zaraze. SZO je razvila smjernice u kojima se naglašavaju prava i odgovornosti zdravstvenih djelatnika, uključujući posebne mjere osiguranja zaštite na radu.

[https://www.who.int/publications-detail/coronavirus-disease-\(covid-19\)-outbreak-rights-roles-and-responsibilities-of-health-workers-including-key-considerations-for-occupational-safety-and-health](https://www.who.int/publications-detail/coronavirus-disease-(covid-19)-outbreak-rights-roles-and-responsibilities-of-health-workers-including-key-considerations-for-occupational-safety-and-health)

Koji su mogući budući problemi u području zaštite zdravlja majki i novorođenčadi kako se razvija pandemija virusa CoVid-19?

Dok trudnice i njihova novorođenčad nisu zahvaćeni infekcijom virusa CoVid-19 u usporedbi s drugim skupinama iz populacije, sekundarni učinci na nacionalni zdravstveni sustav u zemljama s niskim dohotkom i njegova preopterećenost mogu dovesti do (ponovnog) porasta pokazatelja smrtnosti majki i novorođenčadi i negativan utjecaj na broj usluga (slični događaji zabilježeni su nakon epidemije ebola). Stoga je potrebno osigurati nastavak dostupnosti kvalitetne zdravstvene skrbi svim ženama reproduktivne dobi, trudnicama i njihovoj novorođenčadi. To bi uključivalo i rutinsku skrb kao i dodatnu skrb uzrokovanu pandemijom virusa CoVid19. Treba uložiti napore za održavanje pružanja kvalitetnih kliničkih usluga kao što su antenatalna skrb, usluge povezane s porođajem i rađanjem, kao i skrb nakon porođaja i postnatalnu skrb. Nastavak redovitih zdravstvenih usluga ovisit će o specifičnim potrebama, te koliko je to moguće, te bi trebao biti zasnovan na dokumentiranom utjecaju pandemije na zdravstvene usluge.

Pružaju li Središnji ured UNICEF-a opće informacije i smjernice u vezi CoVid -19?

Da. Središnji ured UNICEF-a je priredio različite pakete informacija s važnim temama uključujući pitanja i odgovore:

- Coronavirus disease (COVID-19): What parents should know, how to protect yourself and your children <https://www.unicef.org/stories/novel-coronavirus-outbreak-what-parents-should-know>
- Coronavirus disease (COVID-19) What you need to know about the virus to protect you and your family <https://www.unicef.org/coronavirus/covid-19>
- Key messages and actions for coronavirus disease (COVID-19) prevention and control in schools <https://www.unicef.org/reports/key-messages-and-actions-coronavirus-disease-covid-19prevention-and-control-schools>
- Technical note: Protection of children during the coronavirus disease (COVID-19) pandemic <https://www.unicef.org/documents/technical-note-protection-children-coronavirusdisease-2019-covid-19-pandemic>

Koji su ostali izvori koji su značajni za zdravlje majki i novorođenčadi o pandemiji virusa CoVid-19?

GLOBALNO ZDRAVLJE

- WHO live resources on COVID-19 outbreak <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

TRUDNOĆA I DOJENJE

- Pregnancy and breastfeeding Produced by the Center for Disease Control and Prevention (CDC) https://www.cdc.gov/coronavirus/2019ncov/prepare/pregnancybreastfeeding.html?CDC_AA

[_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fcoronavirus%2F2019-ncov%2Fspecific-groups%2Fpregnancy-faq.html](https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/specific-groups/pregnancy-faq.html)

- COVID-19: Special considerations for pregnant women Produced by the Center for Disease Control and Prevention (CDC) <https://www.kff.org/womens-health-policy/issue-brief/novel-coronavirus-covid-19-specialconsiderations-for-pregnant-women/>
- Considerations for pregnant and breastfeeding women Produced by UNFPA <https://www.unfpa.org/news/covid-19-continues-spread-pregnant-and-breastfeedingwomen-advised-take-precautions>
- Coronavirus infection and pregnancy - information for pregnant women and their families Produced by The Royal College of Obstetricians and Gynaecologists, Royal College of Midwives <https://www.rcog.org.uk/en/guidelines-research-services/guidelines/coronaviruspregnancy/covid-19-virus-infection-and-pregnancy/>

ADOLESCENTI

- What to do if you're anxious about coronavirus Produced by Young Minds <https://youngminds.org.uk/blog/what-to-do-if-you-re-anxious-about-coronavirus/>
- Studying at home due to coronavirus? This is how young people around the world are keeping their mood up Produced by Voices of Youth and UNICEF <https://www.voicesofyouth.org/campaign/studying-home-due-coronavirus-how-youngpeople-around-world-are-keeping-their-mood>

SPOLNO I REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE

- What to do if you're anxious about coronavirus Produced by Young Minds <https://youngminds.org.uk/blog/what-to-do-if-you-re-anxious-about-coronavirus/>
- The COVID-19 outbreak: Potential fallout for sexual and reproductive health and rights Produced by Guttmacher Institute <https://www.guttmacher.org/article/2020/03/covid-19-outbreak-potential-fallout-sexualand-reproductive-health-and-rights>

MENTALNO ZDRAVLJE I DOBROBIT

- The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence Produced by the Lancet and Kings College London [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30460-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30460-8/fulltext)
- Interim briefing note addressing mental health and psychosocial aspects of COVID-19 outbreak Produced by the Inter-Agency Standing Committee <https://interagencystandingcommittee.org/other/interim-briefing-note-addressing-mentalhealth-and-psychosocial-aspects-covid-19-outbreak>
- Coronavirus disease 2019 - Manage anxiety and stress Produced by CDC <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prepare/managing-stress-anxiety.html>